

I. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ТА КРИМІНОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

УДК 343.85

DOI 10.32755/sjcriminal.2021.01.007

Боднар І. В.,

кандидат юридичних наук,
начальник кафедри тактико-спеціальної підготовки,
Академія Державної пенітенціарної служби, м. Чернігів, Україна
ORCID: 0000-0003-4016-9276;

Леоненко О. А.,

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки,
Академія Державної пенітенціарної служби, м. Чернігів, Україна
ORCID: 0000-0002-9748-2469;

Бурковська А. М.,

студентка 462-ї навчальної групи,
Академія Державної пенітенціарної служби, м. Чернігів, Україна

ПРИЧИНИ ТА УМОВИ, ЩО ОБУМОВЛЮЮТЬ ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ В УСТАНОВАХ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ

У статті досліджено причини та умови, що обумовлюють особливості розслідування кримінальних правопорушень в установах виконання покарань.

Авторами висвітлено стан дослідження проблем розслідування кримінальних правопорушень, учинених засудженими в установах виконання покарань, і визначено основні закономірності та результати сучасних розробок у цьому напрямі. Виявлено фактори, які обумовлюють особливості криміналістичної характеристики пенітенціарних кримінальних правопорушень. Розкрито три основні категорії осіб, які відбувають покарання. Виокремлено два самостійних види «пенітенціарного рецидиву». Розглянуто явище «пенітенціарна злочинність» Висвітлено групу детермінантів, що впливають на рівень злочинності в установах виконання покарань.

Ключові слова: детермінанти, установи виконання покарань, злочини, злочинність, розслідування.

Постановка проблеми. Висока концентрація засуджених, що мають негативну спрямованість особистості, вчинення протиправних дій з їх боку продовжують чинити негативний вплив на характер діяльності установ виконання покарань (далі –

УВП). Незважаючи на стабілізацію правопорядку в останні роки, обстановка в УВП залишається напруженою.

У зв'язку з цим виникло основне завдання, що стоїть перед державою і зокрема адміністрацією УВП, – забезпечення правопорядку та безпеки засуджених та ув'язнених, що містяться в них, а також посадових осіб і громадян, які перебувають на територіях цих установ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику та детермінанти злочинності в пенітенціарній системі розглядали такі автори, як: А. І. Алексєєв, О. М. Бандурка, І. В. Боднар, І. Г. Богатирьов, О. Г. Колб, Д. Ю. Кондратов, О. М. Литвинов, О. І. Олійник, М. С. Пузирьов, С. В. Царюк та ін. Однак питання щодо детермінантів цього виду злочинності є актуальним на часі та потребує всебічного і ґрунтовного аналізу.

Метою статті є дослідження причин та умов, які обумовлюють особливості розслідування кримінальних правопорушень в установах виконання покарань.

Виклад основного матеріалу. Завдання щодо запобігання, виявлення та розслідування кримінальних правопорушень об'єктивно викликають необхідність активного використання сучасних досягнень не тільки юридичних, а й інших наук у комплексі. Перш за все це стосується сфери протидії злочинності в місцях позбавлення волі. Це пояснюється тим, що розкриття і розслідування будь-якого кримінально протиправного діяння, вчиненого в УВП, безпосередньо спрямоване на запобігання рецидивної злочинності.

Проблема протидії злочинності в кримінально-виконавчій системі набуває важливого теоретичного і практичного значення [1]. Очевидно, що без ретельного наукового аналізу всього комплексу зв'язків і відносин, в першу чергу, організаційного, управлінського та правового характеру, не можна розробити й реалізувати на практиці адекватні заходи щодо подолання цих негативних явищ.

На основі аналізу особистісних властивостей засудженого, який скоїв кримінальне правопорушення в УВП, обставини вчинення протиправних діянь в УВП, соціальних явищ, що відбуваються в середовищі засуджених, необхідний комплексний науко-

вий підхід до вирішення проблеми подолання злочинності, оскільки саме ці елементи являють собою спільні закономірності і детермінують процес вчинення кримінальних правопорушень.

Проведений аналіз показує, що методика розкриття і розслідування кримінальних правопорушень, учинених засудженими, в порівнянні з методикою розкриття та розслідування інших видів кримінальних правопорушень, має специфіку, обумовлену низкою закономірностей, а саме:

- об'єктом кримінально протиправних посягань;
- неформальними нормами і традиціями злочинних структур; існуванням «авторитетів» злочинного середовища;
- високим ступенем організованості злочинного співтовариства, якому властиві система забезпечення власної безпеки, своєрідна ідеологія, сукупність засобів і методів захисту від впливу ззовні [2].

Безсумнівна практична і теоретична значущість особливостей інформації про неофіційну стратифікацію, яка зумовлює, що порушення неофіційних норм поведінки засуджених в УВП є причиною вчинення кримінальних правопорушень, а наявність певних груп осіб, які відбувають покарання в місцях позбавлення волі, призводить до злочинної діяльності в боротьбі за лідерство.

Практика показує, що «злочини в законі» або інші «авторитети» самі не роблять кримінальних правопорушень практично, а якщо і роблять, то провину на себе беруть інші засуджені за їх безпосередньою вказівкою, які є виконавцями волі «авторитетів». Це призводить до необґрунтованого притягнення громадян до кримінальної відповідальності, що негативно позначається на морально-психологічному кліматі контингенту в УВП.

Звісно ж, структуру загальної криміналістичної характеристики утворюють дані: про матеріальні сліди кримінального правопорушення; місце і час вчинення кримінального правопорушення; механізми вчинення кримінального правопорушення; про обстановку вчинення кримінального правопорушення; предмет злочинного посягання; найімовірніших цілях і мотивах вчинення кримінального правопорушення; особистісні властивості суб'єкта кримінального правопорушення та потерпілого;

обставини, що сприяли вчиненню кримінального правопорушення та ін.

Узагальнення оперативно-слідчої практики дозволяє зробити висновок, що криміналістична характеристика кримінальних правопорушень в кожній окремо узятій УВП має свої особливості, обумовлені низкою факторів: режимними вимогами, видом виробництва, розташуванням УВП, рівнем стратифікації, системою реально чинних неофіційних норм поведінки засуджених та ін.

Зміст названої нами характеристики показується через особливості складових її даних, що дозволяють простежити її відмінності від криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень, скоєних поза межами УВП.

Обробка та аналіз емпіричних даних дозволяють нам зробити обґрунтований висновок про те, що кримінальні правопорушення в УВП скоюють три основні категорії осіб, які відбувають покарання:

- володіють високим ступенем кримінальної активності;
- мають ослаблену емоційно-вольову конституцію;
- залучені в злочинне середовище сприятливою ситуацією.

При цьому доведено, що кожній з названих категорій засуджених властивий комплекс специфічних особистісних властивостей.

Соціальне середовище в УВП є складовою обстановки вчинення кримінальних правопорушень і разом з тим основним чинником, що детермінує специфіку здійснення, розкриття і розслідування кримінальних правопорушень. Крім того, обстановка в межах УВП, специфіка особистісних властивостей засуджених впливають на злочинну діяльність. З цієї причини під час розкриття та розслідування кримінальних правопорушень в УВП ускладнюється збереженням у таємниці результатів оперативно-слідчих дій та всього розслідування в цілому.

В УВП діють дві групи конкуруючих між собою норм. Норми, які становлять першу групу, є неофіційними, вони запроваджуються в закритий колектив самим співтовариством засуджених. Норми другої групи є офіційними і встановлюються законодавством. Ставлення засуджених до чинних в їх соціаль-

ному середовищі норм (офіційних і неофіційних) визначає неофіційну стратифікацію [3].

Одним з найважливіших питань є проблема забезпечення безпеки засуджених в УВП. Саме через відсутність гарантій безпеки засуджені роблять кримінально протиправні діяння шляхом заподіяння собі або іншим особам тілесних ушкоджень, вбивства, вдаються до вчинення втечі та ін. Наше дослідження показало, що на безпеку засуджених впливають різні чинники, у тому числі й кримінальна субкультура.

Вони є детермінантою конфліктів в УВП. Загроза особистій безпеці найчастіше виражається в загрозі життю та здоров'ю. Таким чином, на сьогодні правові та соціальні гарантії безпеки засуджених потребують удосконалення. Найбільшою мірою турбуються за свою безпеку засуджені, які належать до категорії знедолених і осіб, що підтримують негативні установки «авторитетів».

Звертає на себе увагу й той факт, що майже всі категорії засуджених найбільш гостро переживали свою незахищеність від насильства в початковий період відбування покарання [2]. У процесі узагальнення практики органів, які здійснюють досудове розслідування, було встановлено, що суб'єкти розкриття і розслідування кримінальних правопорушень, скоєних засудженими в УВП, мають свої особливості.

У певній сфері ці суб'єкти нетрадиційні, мають відмінності від суб'єктів розкриття кримінальних правопорушень, скоєних поза межами УВП. Зокрема, начальник установи виконання покарань є не тільки суб'єктом розкриття кримінальних правопорушень, але більшою мірою керівником, відповідальним за виправний процес, забезпечення правопорядку, виконання виробничого плану та ін. Дослідження показують, що серйозною теоретичною та практичною проблемою під час розкриття та розслідування кримінальних правопорушень в УВП є відсутність спеціалізації слідчих з розслідування кримінальних правопорушень, скоєних засудженими.

Інтерв'ювання слідчих, аналіз кримінальних справ, розслідуваних ними, дозволили зробити висновок про відсутність спеціалізації в навичках розслідування кримінальних правопорушень, скоєних спеціальним суб'єктом у специфічних умовах.

Акцентуючи увагу на тому, що покарання у вигляді позбавлення волі породжує негативні наслідки, в основному соціально-психологічного характеру, ми не тільки визначаємо перелік причин і умов, а й розкриваємо конкретні заходи, які здатні в кінцевому результаті їх усунути, а саме:

- сприяють ефективній організації виправного процесу;
- спрямовані на нейтралізацію поширення кримінальної субкультури серед засуджених;
- носять кримінально-правовий характер;
- передбачені нормами кримінально-виконавчого права.

Розглядаючи проблеми стратифікації, неминуче приходимо до висновку: чим довший період ізоляції правопорушників, тим більшої значущості для них набувають неформальні норми і традиції. Тому для окремих індивідів, що породжують чисельні конфліктні ситуації, тривалі терміни перебування в субкультурному середовищі стають нестерпними.

Для розкриття і розслідування кримінальних правопорушень у місцях позбавлення волі характерні такі оперативно-слідчі ситуації:

- ситуації, для вирішення яких потрібна попередня перевірка первинних даних про кримінальне правопорушення;
- ситуації, за яких затримані всі особи, причетні до вчинення кримінального правопорушення;
- механізм, який вказує на вчинення кримінального правопорушення відомий, але злочинець не встановлений.

Проведені дослідження показують, що на формування слідчої ситуації впливають характерні ознаки протиправної діяльності злочинних угруповань засуджених [5]. Протидія, яку чинять слідству свідки, потерпілі, обвинувачені, обумовлено значною мірою впливом злочинних угруповань, дією неформальних норм, групових інтересів і невір'ям у забезпечення особистої безпеки в разі надання допомоги слідству. Тому слідчі ситуації, що складаються під час розслідування кримінальних правопорушень в УВП, носять конфліктний характер.

Засуджені, які вчинили кримінальні правопорушення в місцях позбавлення волі, як правило, негативно характеризуються, не мають позитивних перспектив поліпшення умов відбування по-

карання і звільнення від нього, не зацікавлені у власній правомірній поведінці. Спільне утримання різних категорій засуджених негативно впливає на ту їх частину, яка більшою мірою сприйнятлива до виправного впливу. Це сприяє тому, що в УВП посилися процеси консолідації осіб, які відбувають покарання. Так звані «лідери кримінального середовища» стали активніше здійснювати психологічний вплив на основну масу засуджених, залучаючи їх в організацію і участь в угрупованнях, нерідко організовується в стійкі і згуртовані спільноти. Цьому сприяє також та обставина, що в УВП направляються в основному особи з великим досвідом протиправної діяльності, глибокою соціально-моральною деформацією, що погано піддаються виправленню.

Вищезазначене підтверджує актуальність дослідження проблем запобігання злочинності в УВП, що дійсно вносить помітний внесок в ускладнення кримінальної ситуації в країні як прямо (через вчинення кримінальних правопорушень), так і опосередковано (через негативні наслідки відбування позбавлення волі). Таким чином, теоретичне осмислення і практичне формування дієвої системи пенітенціарної профілактики кримінальних правопорушень посприяє істотному внеску в розвиток системи запобігання злочинності в Україні, дозволить ефективніше вирішувати завдання боротьби з рецидивною злочинністю.

Злочинність в установах виконання покарань можна розглядати як самостійне соціально-правове явище, обумовлене специфічними умовами відбування покарання у вигляді позбавлення волі.

Злочинність в УВП є самостійним видом рецидивної злочинності засуджених, який може свідчити про рівень кримінальної зараженості особи злочинця. Специфічний характер умов відбування покарання дозволяє виділити два самостійних види, так званого «пенітенціарного рецидиву»:

- рецидив кримінального правопорушення в період відбування покарання у вигляді позбавлення волі;
- рецидив кримінального правопорушення після відбуття покарання у вигляді позбавлення волі.

І в тому, і в іншому випадку рецидив може бути як загальним, так і спеціальним. При характеристиці рецидиву кримінального правопорушення в період відбування покарання у вигляді поз-

бавлення волі в структурі загального можна виділити ще й специфічний – вчинення кримінальних правопорушень, в яких як спеціальний суб'єкт названий засуджений.

Ступінь суспільної небезпеки кримінальних правопорушень, що вчиняються в УВП, посилюється в силу таких обставин:

- кримінальне правопорушення вчиняється в УВП, основною функцією якої є виправлення злочинців;
- кримінальне правопорушення вчиняється особою, яка має не зняту і не погашену судимість за раніше вчинене кримінальне правопорушення.

Наявність кримінальних правопорушень в УВП свідчить про низьку ефективність не тільки покарання у вигляді позбавлення волі, а й ексекутивної діяльності УВП.

Наявність такого соціально небезпечного явища в установах виконання покарання як злочинність становить загрозу безпеці кримінально-виконавчої системи, нівелює значення кримінальної відповідальності та покарання. Існування в УВП злочинності істотно знижує рівень безпеки як засуджених, так і персоналу. І, навпаки, рівень такої злочинності свідчить про рівень особистої безпеки в кримінально-виконавчій системі. При цьому злочинність в УВП виступає не тільки в ролі джерела кримінальних загроз, а й як умова їх безпосередньої реалізації.

Пенітенціарна злочинність є складовою частиною злочинності, що вчиняється в УВП, бо виявляється лише в кримінальних правопорушеннях, генетично пов'язаних з умовами місць ізоляції від суспільства (умовами виконання/відбування покарання у вигляді позбавлення волі). У структуру «пенітенціарної злочинності» не можуть бути включені кримінальні правопорушення, механізм детермінації яких є загальним, тобто не відображає суперечностей ізоляції від суспільства.

Пенітенціарна злочинність є самостійним видом злочинності, тому може бути предметом самостійного вивчення в рамках такого напрямку кримінологічної науки, як «пенітенціарна кримінологія».

У структурі пенітенціарної злочинності необхідно виділяти ті види суспільно небезпечних діянь, які можуть вчинити тільки засуджені до позбавлення волі.

З урахуванням того, що в умовах УВП можуть вчинятися й інші кримінальні правопорушення, кримінологічна наука і практика вимагає чіткого визначення, в яких випадках необхідно вживати поняття «пенітенціарна злочинність», а в яких – «пенітенціарне кримінальне правопорушення». Кримінальні правопорушення, вчинені в УВП, безумовно, можуть і повинні належати до пенітенціарної злочинності, при цьому пенітенціарними кримінальними правопорушеннями у власному розумінні цього слова вони бути не можуть.

Змістовна сторона загальної кримінальної пенітенціарної злочинності характеризується сукупністю суперечностей, що виникають у процесі виконання і відбування покарань у вигляді позбавлення волі.

Кримінальні правопорушення в УВП мають глибоке коріння, що бере свій початок з моменту застосування позбавлення волі як основного виду покарання. Її наявність необхідно розглядати як обов'язковий, негативний фактор покарання у вигляді позбавлення волі.

Злочинність в УВП завжди характеризувалася високим рівнем суспільної небезпеки не тільки для конкретної особистості, а й для держави в цілому. Звідси пряма залежність її якісних і кількісних характеристик від тих соціальних, економічних і політичних процесів, які відбуваються в державі. Будь-яка зміна в житті держави супроводжується трансформацією в структурі засуджених, що підвищує рівень криміногенності УВП.

Злочинність в установах виконання покарань, як і будь-яке інше соціальне явище, внутрішньо суперечливе. У ній постійно йде боротьба «нового» і «старого», але на відміну від вільного суспільства, вона (злочинність) тут є джерелом самозбереження і відтворення неформальної системи відносин.

Послаблення контролю з боку держави за внутрішньо системними процесами, що відбуваються в УВП, виступає як каталізатор внутрішніх суперечностей пенітенціарної спільноти. Наслідком цього може бути зростання пенітенціарної і постпенітенціарної злочинності.

Процес гуманізації законодавства та практики його застосування в УВП традиційно сприймається пенітенціарним співто-

вариством як слабкість державних органів. У подальшому держава і правоохоронні структури змушені вдаватися до найжорсткіших заходів державного примусу для нормалізації діяльності установ кримінально-виконавчої системи.

Особливості виконання покарання у вигляді позбавлення волі визначає низка об'єктивно наявних негативних умов, які детермінують протиправну поведінку засуджених в установах виконання покарань. Сукупність таких детермінантів у результаті визначає необхідність застосування адміністрацією УВП спеціальних заходів, що дозволили б мінімізувати криміногенну сутність реалізації покарання у вигляді позбавлення волі [5].

На рівень злочинності в УВП, різні детермінанти об'єктивного характеру, зумовлені процесом виконання покарання у вигляді позбавлення волі, діють по-різному. Тому всі зазначені в цьому пункті детермінанти з урахуванням їх ролі і впливу на злочинність в УВП слід розділити на такі групи:

1) детермінанти, обумовлені недоліками організаційно-управлінської діяльності адміністрації УВП:

- недосконалість комплектування кадрів кримінально-виконавчої системи, без урахування якісно потенційних характеристик;
- недосконалість якості підготовки співробітників УВП, з урахуванням специфіки виконуваних ними функцій;

2) детермінанти, обумовлені особливостями трудового використання засуджених:

- недосконалість правового регулювання реалізації права засуджених на працю;
- порушення, допущені адміністрацією під час оплати виконаних засудженими робіт;

3) детермінанти, що обумовлюють стан нагляду за поведінкою засуджених:

- неадекватна оцінка адміністрацією мають місце в УВП кримінально протиправних виявів;
- відсутність об'єктивної оцінки за станом дисципліни серед засуджених;
- повне або часткове ігнорування соціально-психологічної обстановки в УВП;
- нездатність своєчасно давати оцінку розвитку криміногенних ситуацій.

Ось основні групи умов, що детермінують злочинність засуджених в УВП, які необхідно враховувати в процесі реалізації призначеного судом покарання. Як уже зазначалося, вплив на розглянуті детермінанти, а також на породжувані ними суспільно небезпечні наслідки можливо здійснювати за двома напрямками:

- за допомогою відображення в законодавстві (внесення, таким чином, до сфери правового регулювання);
- шляхом безпосереднього впливу на конкретні детермінанти в процесі організаційно-управлінської діяльності.

Висновки. Таким чином, аналіз детермінантів, які пов'язані з процесом виконання покарання у виді позбавлення волі, вказує нам на те, що в переважній більшості вони своїм походженням зобов'язані недолікам в діяльності адміністрації УВП із забезпечення виконання режиму. У зв'язку з цим під детермінантами об'єктивного характеру, наявність яких впливає на якість розслідування злочинів в установах виконання покарань, ми пропонуємо розуміти – сукупність певних недоліків у діяльності адміністрації УВП, що створюють умови, для реалізації кримінально протиправних дій осіб, які відбувають покарання та створюють можливості приховати свої злочинні дії, ускладнюють процес розслідування кримінальних проваджень.

Список використаних джерел

1. Степанюк А. Х. Актуальні проблеми виконання покарань (сутність та принципи кримінально-виконавчої діяльності: теоретико-правове дослідження): дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2002. 393 с.
2. Про діяльність підрозділів охорони, нагляду і безпеки кримінально-виконавчих установ у 2013 році. Київ: ДПтСУ, 2016. Кн. 1. 58 с.
3. Маляренко В. Т. Про соціальну зумовленість і справедливість покарання. *Вісник Верховного Суду України*. 2002. № 3 (31). С. 32–45.
4. Моховиков А. Н., Розанов В. А., Стилиха Р. М. Профилактика самоубийств. Краткое руководство по суицидологии для работников пенитенциарной системы. Одесса: ВЕТАКОМ, 2001. 54 с.
5. Келлі М. Судова практика і переповненість в'язниць. *Донецький меморіал*. Донецьк, 2017. № 2. С. 19–20.
6. Боднар І. В., Кондратов Д. Ю., Олійник О. І. Відображення елементів прогресивної тюремної системи в законодавстві України. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2020. № 2 (23). С. 146–154.

Bodnar I.,

Ph.D. in Law, Head of the Department
of Tactical and Special Training,
Academy of the State Penitentiary Service, Chernihiv, Ukraine
ORCID: 0000-0003-4016-9276;

Leonenko O.,

Senior Lecturer of the Department of Tactical and Special Training,
Academy of the State Penitentiary Service, Chernihiv, Ukraine
ORCID: 0000-0002-9748-2469;

Burkovska A.,

Master student of the 462-nd academic group,
Academy of the State Penitentiary Service, Chernihiv, Ukraine

REASONS AND CONDITIONS DETERMINING THE PECULIARITIES OF THE INVESTIGATION OF CRIMINAL OFFENSES IN PENAL INSTITUTIONS

The reasons and conditions that determine the peculiarities of the investigation of criminal offenses in penal institutions are examined in the article.

The state of researching the problems of investigation of criminal offenses committed by convicts in penal institutions are highlighted and the main patterns and results of modern developments in this direction are determined; the general principles of pre-trial investigation of criminal offenses committed by convicts in correctional colonies are formulated, taking into account the peculiarities of execution and serving a sentence in the form of imprisonment; the peculiarities of conducting investigative (search) and covert investigative (search) actions in penal institutions are distinguished and scientifically substantiated proposals for their improvement are developed; the essence of counteraction to the investigation of criminal offenses committed by convicts in penal institutions is revealed, its forms, methods and subjects are determined by the authors.

Practical and theoretical significance of the peculiarities of information on informal stratification, which focuses researchers' attention on the violation of informal norms convicts' behavior in penal institutions, which in turn is the main reason for committing criminal offenses. The presence of certain groups of persons serving sentences in prisons leads to criminally illegal activities in the struggle for direct criminal leadership.

The factors that determine the peculiarities of the forensic characteristics of penitentiary criminal offenses are determined. Three main categories of persons serving sentences are determined. A comprehensive analysis of the methods of detection and investigation of criminal offenses committed by convicts is conducted. Certain problems of investigation of criminal offenses in penal institutions are considered. Emphasis is placed on the fact that the most acute problem for the investigation of criminal offenses in penal institutions is obtaining convicts' reliable and complete testimony of convicts (witnesses, victims, accused and suspects),

because their negative attitude to the purposes of the investigation is not uncommon. Measures used to eliminate the reasons and conditions that cause committing of criminal offenses in penal institutions are presented. Operational and investigative situations for the detection and investigation of criminal offenses are described. Two independent types of "penitentiary recidivism" are distinguished. The phenomenon of "penitentiary crime" is considered. The group of determinants that influence the level of crime in penal institutions is highlighted.

Key words: *determinants, penal institutions, crimes, criminality, investigation.*

References

1. Stepaniuk, A. Kh. (2002). *Actual problems of execution of punishments* (essence and principles of criminal-executive activity: theoretical and legal research), Ph.D. in Law thesis, Yaroslav Mudryi National Law Academy of Ukraine, Kharkiv.
2. State Penitentiary Service of Ukraine (2016), *On the activities of units of protection, supervision and security of penal institutions in 2013*, SPSU, Kyiv, Book 1.
3. Maliarenko, V. T. (2002). "On Social Conditionality and Justice of Punishment", *Bulletin of the Supreme Court of Ukraine*, No. 3 (31), pp. 32–45.
4. Mokhovykov, A. N., Rozanov, V. A. and Stilikha, R. M. (2001), *Suicide prevention: A brief guide to suicidology for the employees of the penitentiary system*, VETAKOM, Odessa.
5. Kelli, M. (2017). "Judicial Practice and Prison Overcrowding", *Memorial, Donetsk*, No. 2, pp. 19–20.
6. Bodnar, I. V., Kondratov, D. Yu. and Oliynyk, O. I. (2020). "Reflection of the elements of the progressive prison system in the legislation of Ukraine", *Bulletin of the Criminological Association of Ukraine*, No. 2 (23), pp. 146–154.